

7. *Flores Frescas* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://floresfrescas.opentendencias.com/> (дата звернення 15.10.2012).

8. Diccionario de la Lengua Española [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rae.es/drae/> (дата звернення: 15.10.2012).

Стаття надійшла до редакції 18.10.12

О. Омельченко, асистент
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

Воссоздание латиноамериканских реалий романа Г. Гарсиа Маркеса "Сто лет одиночества" в украинском переводе

Статья посвящена рассмотрению функционирования латиноамериканских реалий в романе Г. Гарсиа Маркеса "Сто лет одиночества" и особенностям их воссоздания в украинском переводе.

***Ключевые слова:** реалия, функция, транскрибирование, гиперонимический перевод, ситуативное соответствие, описательный перевод.*

O. Omelchenko, assistant prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Reproduction of the Latin-American realities of the novel of G. García Márquez "one hundred years of solitude" in the Ukrainian translation

The article focuses on the functioning of Latin-American realities in the novel of G. García Márquez "One Hundred Years of Solitude" and highlights the peculiarities of their reproducing in the Ukrainian translation.

***Key words:** realia, function, transcribing, generalization, situational equivalent, descriptive translation.*

УДК 811.111'255'373=161.2

Р. Поворознюк, канд. філол. наук, доц
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ КОМПЛІМЕНТІВ У "САЗІ ПРО ФОРТСАЙТІВ" ДЖ. ГОЛСУОРСІ

Дослідження присвячено лексико-стилістичним особливостям компліментів у "Сазі про Форсайтів" Дж. Голсуорсі. Здійснено статистичний аналіз компліментів твору відповідно до об'єкту. Проаналізовано перекладацькі моделі їх відтворення. Надано практичні рекомендації щодо відтворення компліментів.

***Ключові слова:** комплімент, лексико-стилістичні особливості компліментів, перекладацькі моделі*

Одним із успішних засобів встановлення будь-якого виду контакту між людьми є комплімент (з франц. *complimenter* – приємно висловлюватись про людину, хвалити когось). Комплімент – це певне приємне висловлювання на адресу тієї чи іншої людини, позитивна оцінка її якостей, зовнішності, поведінки, тощо з метою встановлення контакту, а іноді з метою отримання преференційного ставлення з боку адресата компліменту [1, 2].

Усі компліменти поділяються на декілька видів:

1. *Комплімент – порівняння:*

She is as beautiful as Venus [2, 429].

Вона гарна, як Венера [3, 505].

2. *Окличне речення:*

How beautiful you are! [2, 454].

Яка ж ти гарна! [3, 535].

3. *Комплімент від третьої особи:*

She is a very charming woman, I should say, the pink of discretion! [2, 100].

Вона чарівна жінка і, слід зауважити, скромна, як фіалка! [3, 132].

4. *Комплімент для встановлення контакту:*

You look well, Dad [2, 26].

Батько, ти гарно виглядаєш [3, 50].

5. *Для підтримання контакту чи бесіди:*

I think your mother is beautiful (2, 568)

Я думаю, твоя мама дуже красива жінка [3, 600].

Комплімент займає особливе місце в теорії мовленнєвих актів, розробленій Дж. Остіном на початку 1950-х років минулого сторіччя й отримала свій розвиток у працях Дж. Серля [4, 7].

Дж. Серль наводив приклади англійських дієслів та дієслівний словосполучень, що пов'язані з іллокутивним актом: *state* – заявляти, *assert* – стверджувати, *describe* – описувати, *warn* – попереджувати, *remark* – відзначати, *comment* – коментувати, *command* – командувати, *order* – наказувати, *request* – просити, *criticize* – критикувати, *apologize* – вибачатись, *censure* – ганити, засуджувати, *approve* – схвалювати, *welcome* – вітати, *promise* – обіцяти, *express approval* – виказувати схвалення, *express regret* – виказувати співчуття. Дж. Остін в свою чергу вважав, що таких виразів в мові більше тисячі.

Для нашого дослідження важливо розглянути дієслово praise – хвалити та compliment – робити комплімент, яке теж пов'язане з іллокутивним актом [5, 53].

Комплімент базується на принципі ввічливості, в основі якого лежить поняття про "обличчя" індивіда, запропонована Є Гофманом. Така ввічливість є особливо важливою для компліменту, а особливо в англійській культурі, де ввічливість пов'язана, головним чином, з поняттям збереження "обличчя" індивіда – людини з культурою, зумовленою позитивним суспільним іміджем – public self-image, котра не зазнає перешкод у своїх діях [6, 7].

За способом реалізації іллокутивні акти компліменту поділяються на прямі і непрямі. До прямих належать компліменти, в яких оцінне судження, що складає їх пропозиційний зміст, виражено експліцитно за допомогою конвенційних формул. Серед непрямих компліментів виділяються суто непрямі та імпліцитні іллокутивні акти компліменту. Суто непрямі можуть поділитись на компліменти, що реалізуються через висловлювання, в яких і об'єкт позитивної оцінки, й оцінний предикат виражені експліцитно, але при цьому оцінне судження не вичерпує пропозиційного змісту висловлювання.

До імпліцитних належать такі види:

1. *Іллокутивні акти компліменту, пропозиційний зміст яких імпліцитно виражає хоча б одну зі складових позитивно-оцінного судження (об'єкт позитивної оцінки чи оцінний предикат) чи оцінне судження як таке:*

"I expect they think I'm awful too" – "No one could think you awful, of course" [2, 331].

"Мабуть, вони і мене вважають нестерпною" – "Вас ніхто не може вважати нестерпними" [3, 389].

2. *Висловлювання, в яких зв'язок між об'єктом оцінки та оцінним предикатом не є предикативним:*

Dartie – "man of the world's" [2, 273].

Дарті – "світська людина" [3, 248].

3. *Висловлювання, в яких об'єкт позитивної оцінки належить не тільки до "безпосереднього", але й до "побічного" адресата:*

Your uncle Swithin always had beautiful taste! And Soames's little house is lovely, you don't mean to say you don't think so! [2, 69].

Твій дядько Свізін завжди мав чудовий смак! Та й у Сомса чудовий будиночок, невже ти скажеш, що ні? [3, 98].

4. *Висловлювання, в яких мовець не є автором позитивно-оцінного судження, що складає пропозиційний зміст:*

She is beautiful and Val also agrees with it [2, 556].

Вона дуже гарна, і Вел теж так думає [3, 651].

Іллокутивні акти компліменту можуть бути щирими і нещирими. Неширим комплімент вважається в тих випадках, коли хоча б один з виражених інтенційних станів не відповідає дійсному, а також коли позитивно-оцінне судження, що складає пропозиційний зміст, не відповідає реальній оцінці [7, 4].

Необхідно також додати, що компліменти можуть бути виражені як вербально, так і невербально. Особливо чітко ця розбіжність виявляється у "Сазі про Форсайтів" Вербальний комплімент – полягає в тому, що людина власне вимовляє комплімент:

"He is a good-looking young fellow" – said Aunt Anne [2, 12].

"Він – гарний молодий чоловік", – сказала тітонька Енн [3, 35].

Невербальний комплімент передає вираження позитивної оцінки за допомогою міміки, жестів тощо [6, 6]:

"Well", said Soames, looking her up and down, "you are a punctual sort of young woman" [2, 532].

"Так", – сказав Сомс, оглядаючи її з ніг до голови, – "а ти пунктуальна дівчина" [3, 625].

Згадка про те, що він оглядає Флер з ніг до голови, допомагає нам зрозуміти, що комплімент належить до невербальних, тому що комплімент стосовно зовнішності явно зроблено не було, але коментар автора допомагає зрозуміти, що герой звернув увагу на привабливість дівчини, хоч і не сказав про це.

Модель компліменту в українській мові подібна до англійської моделі, але це не означає, що англійські компліменти необхідно копіювати, існують випадки, коли перекладач повинен замінити модель, пояснити, що мається на увазі. Прикладом цього можуть бути компліменти з вживанням реалій чи запозичень англійської мови, які не будуть зрозумілі українському читачеві:

Fleur is a fine little thing [2, 510].

Флер – хитра [3, 600].

Перекладач це речення відтворив абсолютно правильно, тому що прикметник "fine" запозичено з французької, а у французькій

мові він означає "хитрий". Мати називає Флер "fine", а батько (Сомс), не знаючи гарно французької, думає, що це означає "мила", "гарна". Проте з такою проблемою перекладачі працюють не тільки при відтворенні компліментів. У багатьох текстах зустрічаються реалії та лакуни, які важко передати іншою мовою, тому перекладач змушений висловлювати думку описово чи пояснювати оригінал.

Ще однією рисою компліментів "Саги про Форсайтів" є те, що кожний герой наділяється певними якостями, втіленими у компліментах, і саме ці слова постійно вживаються для його характеристики (табл. 1). Наприклад, про Сомса завжди говорять, вживаючи слова "capital man – сильний чоловік", "capital figure – міцна будова". Компліменти Айріні завжди включають слова: "good-looking", "distinguished-looking":

I call her distinguished-looking [2, 16].

Таких як вона, я називаю вишуканими [3, 39].

Флер завжди описують словами: "pretty – гарненька", "pretty little thing – маленька і гарненька дівчинка", "pretty thing – гарненька дівчинка":

"What do you think of her, Val?" – "Pretty and clever" [2, 556].

"Що ти про неї думаєш, Вел? – "Гарненька і розумна дівчина" [3, 652].

Таблиця 1. Об'єкт компліментів у "Сазі про Форсайтів"

Загальна кількість компліментів	152	100 %
Компліменти щодо зовнішності	56	38 %
Компліменти щодо статків	63	52 %
Компліменти щодо професійних навичок	33	10 %

Отже, проаналізувавши моделі компліментів у "Сазі про Форсайтів", ми можемо зробити висновок, що компліментарні висловлювання є дуже різноманітними і цікавими. Однак різниця в структурі таких висловлювань англійською та українською мовами може викликати труднощі під час перекладу, тому що англійські моделі компліментарних висловлювань часто не збігаються з українськими моделями. У такому випадку пере-

кладач повинен шукати еквіваленти не лише на граматичному рівні, а й на лексичному.

Переклад компліментів не передбачає буквальне відтворення слів оригіналу, він повинен передавати зміст і мету компліменту. Важливим є також і те, що компліменти повинні відтворюватися аналогічними мовленнєвими актами в мові перекладу, з огляду на їх прагматику [8, 180], а особливо це стосується перекладу "Саги про Форсайтів", тому що компліменти в цьому творі несуть смислове навантаження і є важливими для розуміння твору в цілому. Компліменти є невід'ємною частиною літературного твору, і якщо перекладач проігнорує їх, читач не зможе повністю зрозуміти героїв, їхні характери та ставлення до людей.

Крім того, завдяки компліментам ми простежуємо характерні риси родини Форсайтів, за їх допомогою ми усвідомлюємо, що Форсайти перш за все поцінують не вроду й не розум, а матеріальні статки кожної людини. Завдяки компліментам, читач краще розуміє, що саме вкладає сам Дж. Голсуорсі в поняття "форсайтизм". Гарним прикладом цього може бути певна модель оцінкового висловлювання, яка притаманна всім Форсайтам. Оскільки ця модель ще ніким не була виведена, ми пропонуємо свій варіант: "X's positive characteristics, but". Члени родини Форсайтів не можуть просто похвалити гарну зовнішність чи позитивну якість людини, вони знайдуть певний недолік і не забудуть про нього нагадати:

She is a nice girl, a pretty girl, but no money! [2, 86].

Мила гарна дівчина, але без грошей! [3, 115].

Ми бачимо, що недоліком дівчини є лише те, що в неї нема грошей, але для Форсайтів саме це є важливою ознакою кожної людини.

She is a good lookin' woman, that wife of Soames's [2, 16].

Вона вродлива, Сомсова дружина [3, 39].

Цей вид компліменту є особливо цікавим. Хоча він нескладний для перекладу у тому сенсі, що всі слова мають прямі відповідники в українській мові, проте цей комплімент втілює одразу два прояви так званого "форсайтизму". По-перше, Айріні

(дружина Сомса) має "власний" (signature) прикметник good-looking – "вродлива", саме так її й називають у цьому компліменті й так само будуть характеризувати і надалі. По-друге, бачимо, що до неї ставляться з презирством, не називаючи імені, а просто кажуть: that wife of Soames's – "дружина Сомса". Нам відомо, що Айріні походила не з заможної родини, і саме через це Форсайти навіть не називають її на ім'я, вони ставляться до неї як до власності Сомса, на що вказує форма possessive case.

Одним із особливо цікавих компліментів "Саги про Форсайтів" є римований комплімент – rhyming compliment. Коли Джон вперше дізнається ім'я Флер, він каже:

Fleur! It rhymed with her [2, 547].

Флер! Які рими напрошувались до цього імені! [3, 642].

Як бачимо, в перекладі не збережено римування, яке притаманне оригіналові. Однак саме рима тут є головною особливістю й окрасою компліменту. Ми запропонували варіант перекладу, що ґрунтується на теорії "динамічної еквівалентності" [9, 124]:

Флер – її ім'я,

Флер – квітка моя.

У перекладі передана особливість компліменту (рима), а також почуття героя. В оригіналі автор дає нам зрозуміти, що хлопець порівнює дівчину з квіткою (адже у перекладі з французької мови fleur – "квітка"). Запропонований переклад повністю відповідає контексту і задуму автора.

Отже, проблеми перекладу компліментів у "Сазі про Форсайтів" Дж. Голсуорсі вимагає застосування всього арсеналу перекладацьких прийомів. На основі дослідження англійських мовленнєвих актів та їх українських еквівалентів, перекладач отримує змогу наочно впевнитися у існуванні різноманітних теорій еквівалентності та розробити свою методикку відтворення етно-специфічного матеріалу [10, 8]. З огляду на це, вважаємо, що переклад компліментів є важливим аспектом теорії мовленнєвих актів (зокрема, експресивів) і вимагає особливої уваги з боку викладачів та студентів. Так, практичні вправи для відпрацювання методик перекладу компліментарних мовленнєвих актів можуть застосовуватися в курсах теорії та практики перекладу з англійської мови, опанування основної іноземної мови та загальної лексикології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ключко Л.І. Висловлювання похвали в комунікативно-діяльній парадигмі спілкування: автореф. дис. ... канд.філол.наук: 10.02.04 / Л.І. Ключко ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2003.
2. FS. – Galsworthy J. The Forsyte Saga. Wordsworth Classics / J. Galsworthy. – Ware, Hertfordshire, 2001.
3. СФ. – Голсуорсі Д. Сага про Форсайтів / Д. Голсуорсі. – К., 1988.
4. Searle J. Speech acts / J. Searle. – Cambridge.
5. Austin J. How to do things with words / J. Austin. – Oxford, 1962.
6. Brown P., Levinson S. Politeness: some universals in language usage / P. Brown, S. Levinson. – Cambridge, 1987.
7. Кокойло Л.А. Комплиментарные высказывания в современном английском языке (структура, семантика, употребление): дис. канд.фил.наук 10.02.04 / Кокойло Л.А. ; КГЛУ. – К., 1995.
8. Поворознюк Р.В. Лінгвокультурологічні особливості протокольних промов у оригіналі та перекладі (на матеріалі українських та американських текстів): дис. канд.філол.наук: 10.02.16 / Р.В. Поворознюк ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2004.
9. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода. Учебное пособие / В.Н. Комиссаров. – М., 2000.
10. Міщенко В.Я. Комплімент у мовленнєвій поведінці представників англо-мовних (британської та американської) культур: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / В. Я. Міщенко ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2000.

Стаття надійшла до редакції 18.10.12

Р. Поворознюк, канд. філол. наук, доц.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

Особенности перевода комплиментов в "Саге про Фортсайтов" Дж. Голсуорси

Исследование посвящено лексико-стилистическим особенностям комплиментов в "Саге о Форсайтах" Дж. Голсуорси. Проведен статистический анализ комплиментов произведения согласно объекта. Проанализированы переводческие модели их воспроизведения. Даны практические рекомендации по переводу комплиментов.

Ключевые слова: комплимент, лексико-стилистические особенности комплиментов, переводческие модели.

R. Povoroznyk, Ph.D. in Philology, assistant prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

Peculiarities of rendering compliments in "The Forsyte Saga" by John Galsworthy

The research focuses upon lexical and stylistic features of compliments from "The Forsyte Saga" by John Galsworthy. Statistical analysis of the compliments is

made in terms of their object. Models of their rendering are given an insight. Recommendations as for the practice of the compliments' rendering are provided.

Key words: *compliment, lexical and stylistic features of compliments, translation models.*

УДК 81'255.4=111=161.2 М.Рильський

С. Прутько, асист.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ М. РИЛЬСЬКИМ ЗАСОБІВ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОСТІ В ПЕРЕКЛАДІ ВІРША Ж.-М. ЕРЕДІА "КЕНТАВРИ ВТІКАЮТЬ"

У статті досліджуються особливості відтворення засобів вираження емоційності в поезії Ж.-М. Ередіа у перекладах М. Т. Рильського. Досліджується перекладацький метод Максима Рильського в царині французької поезії.

Ключові слова: *Максим Рильський-перекладач, Ж.-М. Ередіа, літературна особливість, французька поезія, французькі твори.*

Мета даної статті: дослідити мовний інструментарій передачі художніх засобів емоційності та віддзеркалення приналежності Максима Рильського до неокласиків в його перекладі поезії Ж.-М. Ередіа, показати максимальне наближення Максима Рильського-перекладача до тексту оригіналу.

Мистецтво перекладу – дуже давній вид літературної творчості і вид своєрідний, оскільки він передбачає не лише одне національне джерело, а й інше – іноземне. Переклад завжди є конкретною ознакою культурного спілкування двох національних культур, у вузкому чи ширшому літературно-мистецькому контексті. Треба виходити з того, що переклад свідомо для перекладача, має декілька різних форм: переклад "вільний" (де дуже багато додається з власної творчої уяви й ініціативи перекладача); переклад "за мотивами" іноземного автора (у даному разі творча індивідуальність перекладача виявлена ще виразніше); певні ремінісценції з іноземної літератури, вплетені в оригінальні твори того чи іншого митця, і, на-